

Handwritten signature in black ink, possibly reading "P. H. H."

Handwritten signature in blue ink, possibly reading "P. H. H."

11. 23.

2
2
2
4
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24

11.

2. D. B. V.
DISPUTATIO THEOLOGICA
DE
OMNIPRÆSEN-
TIA CHRISTI SE-
CUNDUM CARNEM
QUÆ

SUB PRÆSIDIO
DN. JOH. GVILIELMI BAJERI
SS. THEOLOGIE DOCT. ET PROFESSORIS PUBL.
FACULTATIS THEOL. hoc tempore DECANI,

*Patroni observandi, Præceptoris omni ho-
noris cultu atatem devenerandi*

publicè ventilanda proponitur

AB AUCTORE RESP.

M. JOH. ABRAHAMO KROMAYERO

Ohrdruffio-Thuringo

d. Junii A. M DC LXXXI.

H. L. Q. C.

JENÆ,

TTTIS GOLLNERIANIS.

Clarissimo Doctissimoque
**DN. M. JOHANNI ABRA-
HAMO KROMAYERO**

hactenus SS. Theologiæ Cultori, nunc Ministerii Re-
verendi Candidato dignissimo, Fatori & Amico meo
honorando plurimumque dilecto

PRÆSES DISPUTATIONIS

Salutem à Deo per Christum omnigenam!

*Ecce uti dies annique nobis decurrunt, carissi-
me mi KROMAYERE, qui jam in an-
num septimum exactâ apud nos atate,
quamvis diu cognitus probatusque mihi sis,
non tamen vel dimidiâ temporis parte ad-
fuisse videris. Nimirum conversatio ipsa cum his, quos a-
mamus, moram suam breviorē reddit, abitum verò
prematuum. Nec profectò me pudet, profiteri publicè,
quantum Te amem, qui cum ingenii bonitate, mentem
religiosam; cum doctrinæ sacrae & secularis peritia, vi-
tae modestiam ita conjunxisti, ut alios ad exemplum Tu-
um conformari, qui eadem studia sequuntur, haud du-
biè deceat. Eruditionis Tuæ in studio sacro, non tantum
nos habes testes, qui disputantem pariter atque è sugge-
stu perorantem sæpè audivimus; sed nunc publicum ma-
gis documentum præbes, datâ in lucem dissertatione hac,
proprio studio, Deo tamen quàm largiter benedicente,
abs Te conscripta, quæ etiam, qui nostris exercitiis non
interfunt, profectus Tuos velut oculis videant. Ea enim
est præsentis argumenti ratio, quæ plurimarum partium
doctrinæ Christianæ, quæq; de illis ultrò citroq; disputan-
tur, cognitionem accuratam requirit prius, quàm ad sui
tractationem felicem admittat. Itaq; & de hoc ipso speci-
mine, deque cursus Academicæ periodo clausulaque hone-
stâ*

siã ac laudabili, non possum Tibi non gratulari: præser-
tim quod ad munus Ecclesiasticum posceri Te audio; ubi
materiam simul laborum & patientia; sed & meritorum
in Ecclesiam conferendorum amplissimam offerri vide-
bis. Spero autem omnino futurum, ut, qui Tibi non na-
tura tantum dona, sed & animum sancto studio at-
que officio dignum; conatibus etiam piis successum buc-
usque dedit, Deus Optimus Maximus, jam porro Te mi-
nistrò, conservatis auctisque hæcæsuæ suis, ad nominis
sui sanctificationem, regniq; ampliationem, cum propriã
salute Tua, atque ad solatium gaudiumque venerandi
DN. PARENTIS, (cui Deus chypeus sit & merces ma-
xima!) sit usurus. Ita Te, Amice suavissime, ex Acade-
mico nostro consortio, neutiquam ex animo meo, dimitto:
in Jesu autem nostro valere, & rem omnem bene gerere
jubeo ac precor. Scribeb. Jenæ d. XVIII. Maji Anno
CLO LCC XCI.

PRÆLOQVIUM.

Qvadriennium cum semestri elapsum est, ex quo, studiis adhuc vacans Philosophicis, disputationem de Omnipræsentiæ Dei, publicè defendi. Arduum semper visum est illud argumentum, sed tamen hoc nomine tractabilius, quod non sana ratio duntaxat disserere de illo quodammodo potest, verùm lumen quoque Scripturæ clarissimè id ipsum collustratum exhibet. E scholis Philosophicis ad Theologicas transiens, Salvatoris natura, propositum expenderem, tempus & operam non malè me locaturum existimavi, si, specimen aliquod Theologicum daturus, quæstionem *de omnipræsentiæ Christi secundùm carnem*, pro viricularum modulo, paulo plenius elaborarem. Sed quàm difficilis & intricata hæc sit tractatio, nemini non constabit. Ut enim jam alia taceam, omnibus ferè nota sunt sententiarum divortia, & controversiæ, non sine vehementia inter Doctores agitata, tum superiori, tum præsentī seculo. His tamen non obstantibus, periclitabor vires, & ut certos intra limites sese contineat hæc opera, haut incommodè totam disputationem ad tres revocabo sectiones: quarum prima, *historica*, exhibebit in summa, præsentis

A

con-

controverſiæ ortum & progreſſum; ſecunda, *dogmatica*, ſiſtet ſententiam, Scripturæ librisque Symbolicis convenientem; tertia, *Polemica*, excutiet argumenta, à recentiffimis quibusdam adverſariis nobis oppoſita. Ipſe verò Salvator, de cujus præſentia jam agendum, præſens ſit mihi Spiritus S. gratiâ, qui me ducat in omnem veritatem, ad gloriam nominis ſui benedicti.

SECTIO I. HISTORICA.

§. I.

Vaſtio de omnipræſentia carnis Chriſti, prout hodie quidem ventilatur, recentior eſt quippe de qua inter primitivæ Eccleſiæ Doctores, deſiciente occaſione, hiſ haut extitit: quamvis non deſint teſtimonia Patrum, quibus ſententia librorum Symbolicorum ſtabiliri queat. qualia comparent in *Catalogo teſtimoniorum*, ad calcem libri *Concordiæ* adjecto, ex quibus cumprimis hæc faciunt, quæ c. IX. & X. ex *Theophylacto* & *Cyrillo* collecta exhibentur. De *Auguſtino* imprimis movetur dubium, qui in *Epist.* 57. ita ſcribit: *Non eſt conſequens, ut quod in Deo eſt, ita ſit ubique ut Deus.* Nam de nobis veraciſſima Scriptura dicit, quod in illo vivimus, movemur & ſumus, nec tamen ſicut ille ubique ſumus. Et paucis interjectis: *Una perſona Deus & homo eſt, & utrumque eſt unus Chriſtus Jeſus, ubique per id quod Deus eſt, in celo autem per id quod homo.* Sed quod hæc non ita abſolutè ſint accipienda, patet ex captela illiſ verbis omiſſa: *Cavendum, ne ita adſtruamus divinitatem hominis, ut veritatem corporis aufemus.* Unde *B. Timotheus Kirchnerus*, in ſcripto Germanico, contra reſponſionem Theologorum Anhaltinorum p. 70. diſtingvit inter
has

has duas propositiones: *Ubiq̄ue presentem esse, ut Deum ipsum; & modo supernaturali in celo & terra presentem esse, vi unionis personalis*; priorem negasse dicit Augustinum, non vero posteriorem. Alia, quæ ex Patribus objiciuntur, diluit *B. Martin. Chemnitius in libell. de duabus nat. in Christo c. XXX. p. m. 188. seqq.* In genere observandum, Patres, qui dissentire videntur, vel disputasse contra Manichæos & Eutychianos, qui naturam humanam in divinam conversam, somniabant, vel negasse tantum humanæ naturæ infinitatem & immensitatem. Videatur etiam *B. Wigandus in de Ubiq̄uitate p. 96. f.*

§. II. Quum igitur ex antiquitate multa afferri nequeant à temporibus propioribus repetenda est controversiæ hujus origo. Notanter dico: controversiæ origo; dogma enim ipsum (quicquid videatur adversariis) non recens est, quippe in antiqua quoque Ecclesia receptum. Id igitur tantum hic agimus, ut ex hac historica relatione pateat, quomodo recentioribus temporibus, illa doctrina clarius fuerit proposita, & contra dissentientes propugnata. Primus autem, qui hoc dogma in Ecclesiam quasi reduxit, Christumque, secundum humanitatem, pluribus in locis esse docuit, fuit *Gerson, Cancellarius Parisiensis*. Is deprehendens infirmitatem fundamentorum, quibus Pontificii, in Concilio Constantiensi, figmentum Transsubstantiationis superstruebant, quæ sicut aliud magis idoneum, & ex unione naturarum in Christo collegit, corpus Salvatoris, uno eodemque tempore, in pluribus locis existerè posse. Timidè tamen hoc illum asseruisse dicit *Hospinianus, in Histor. Sacrament. parte altera p. 63.* ne infinitas vel omnipotentia humanæ naturæ tribueretur ejusmodi, quæ humanam naturam prorsus everteret, & ex homine Deum faceret. Quasi ita habent, eandem *Gerson* cautionem adhibuit, quam *Augustinus*; unde eò minus ex hujus verbis colligere quis debet, eum inficiatum esse omnipresentiam humanæ Christi naturæ.

§. III. *Gersonem* seculo superiori secutus est *Jacobus*

bus Faber Stapulensis, qui tamen ulterius progressus, ex eodem fundamento, unione scilicet personali, omnipresenciam Christi hominis ad singulas creaturas, & loca omnia extendit, cum Gersoni antea ad S. coenam suffecisset: ut ita ille omnipresenciam seu ubiuitatem, quam vocant, docuerit; hic verò multipresenciam tantum. Dogma suum A. 1524. Parisiis in Sorbona proposuit Faber, sed infelici successu; quippe aduersarium nactus, *Natalem Bedam*, ab hoc accusatus, & à Parisiensibus Theologis ita exagitatus fuit, ut desertà Gallia migraret aliò, apud Margaretam Navarrae Reginam aliquandiu commoratus. Vid. *Hospinianus l. c.* & ex aduerso *B. L. Hutterus Concord. Conc. Cap. I, p. m. 9, 10.* Ceterum eius sententia clara est ex verbis sequentibus, super *I. Cor. XII: Vos estis membra Christi ex parte, id est, pars membrorum Christi, non autem omnia membra Christi. Non enim Corinthii fideles erant totum corpus Christi: imò neque Europa, neque Asia, neque Africa capax est plenitudinis Christi, corporis inquam Christi, cui corpora nostra spirituali modo ununtur, & ut sic dicam, incorporantur, quod caelum implet & terram: est enim, ubicunque verbum est. Nam verbum caro factum est. Quare verbum nusquam est sine carne, neque caro illa sine verbo.*

§. IV. Subsequente tempore, cum *B. Lutherus* rem haberet cum *Zvvinglio* & *Oecolampadio*, negantibus presenciam Christi realem in S. C., & objicientibus, Christi corpus finitum esse, & in caelum ascendisse, sedens ad dextram Dei, ipse quoque vel inuitus controversiae de omnipresenciam implicitus fuit: ubi occursum objectionibus *Zvvinglianis*, etiam communicationem idiomatum urfit adstruens inde omnipresenciam Christi secundum carnem. Conf. *B. Dn. D. Musaeus in praefat. der ausführl. Erklärung.* Quamvis autem in colloquio *Marpurgensi*, hanc sententiam *B. Lutherus* rursus deseruisse, nec illam, ad vitae usque finem, retinuisse, clamitent aduersarii; hoc tamen falsissimum esse, facile ostenditur. Nam, licet *B. Doctor* & alias disputare noluerit de ubiuitate, id tamen ideo est, quia in artic.

artic. de S. Coena, maximum veritatis robur collocavit in verbis institutionis, non autem in ubiuitate; & istud quidem optime. Scilicet præcavere voluit, ne Zvingliani, cum de S. C. disputandum esset, occasione ubiuitatis, dilaberentur à proposito, atque aliena tractarent. Vid. *B. Wigan- dus l. c. p. 101. seq.*, ubi hæc pluribus prosequitur, & multa testimonia affert, ex quibus constantia Lutheri satis elucet. Conf. *libellus peculiaris B. Egidii Hunii de sententia Lutheri*, ubi idem firmissimis rationibus evicit. Quod autem attinet ad verba: *Don allenthalben soll nicht disputiret werden* &c. illa non Lutheri, sed Philippi Melancthonis esse, probat evidenter *laudarius Hunnius in der nöthigen Verantwortung des Concordien-Buchs / p. 98.* Neque ex eo aliquid colligi potest, quod B. Lutherus in *artical. Schmalcaldicis*, consensum inter nos & Pontificios monstrans, dogma de ubiuitate omisit, quod Pontificii tamen negant: non enim propositum ipsi fuit, omnes articulos, in quibus nobis cum Pontificiis convenit, adducere, sed præcipuos tantum nominasse sufficebat.

S. V. Lutheri sententiam amplexus est *Job. Timanus Amsterodamus*, minister Ecclesiæ Bremensis, qui in *Farragine* (citante *Hospiniano d. l. p. 282. b.*) sapius hanc thesin repetit: Caro Christi ubique est. Quem secutus *Jacobus Propositus*, ejusdem minister Ecclesiæ, crebrò pro concione dixisse perhibetur: Corpus Christi ubique est; illudque verè in eucharistia, omnibus illis in locis, ubi ea hic in terris juxta institutionem celebratur, distribuit Christus. Utrique se opposuit, *Albertus Hardenbergius*, Bremæ Ecclesiæ cathedralis Pastor, sed id effecit, ut ipse tandem ob dogma suum, & sententiæ de omnipresencia impugnationem, Brema ejiceretur. Vid. *Hospin. l. c. p. 282. item 206. f.* & à nostra parte *Hist. Confess. Aug.* ad a. 1561. fol. *B. Hutterius* Conc. Concord. Cap. XLIV. p. m. 1035. acta integræ, quæ cum *A. Hardenbergio* hinc inde sunt agitata, sibi ad manus fuisse, quæ iustum volumen sola conficerent, memoravit. Eandem doctrinam defendit *Joachimus Westphalus*, Ec-

clesiæ Hamburgensis minister, qui cum A. 56. Calvinus Ecclesiam Hamburgensem, veneno suæ doctrinæ, inficere vellet, masculè se ei opposuit. *Hunnius l. c. p. 76.*

§. VI. Controversiæ inter Bremenenses agitæ implicitus fuit *Philippus Melanchthon*, cujus autoritate sæpe nobis obstrepunt Reformati. Et sanè negari nequit, Melanchthonem hic diversum sensisse. Ita enim in epistola ad *Hardenbergium* A. 56. missa scribit: *Prudenter fecisti, quod tantum instituisi disputationem de propositione: An Caro Christi sit ubique, de qua universe antiquitatis sententiam defendis.* Citatur alia ejus epistola ad Principes imperii, in qua omnipræsentiam rejecisse dicitur. Sed quicquid sit de Philippo, ejus sanè sententia nostræ præjudicare haut potest, cum constet, eum in artic. de S. C. non sincerum fuisse, imprimis quando artic. X. August. Confess. ita immutavit, ut Calvinianismus sub eo latitare posset. Sed &, ob hunc ipsum dissentium, literas reprehensorias accepit, à Principe Würtembergico, ut ipsa fatetur, in epistola quadam ad *Hardenbergium*, cujus verba exhibet *Hispin. l. c. p. 286.*

§. VII. Defuncto Philippo, *B. Brentius* unà cum *BB. Jacobo Andrea, Andrea Musculo & Marino Chemnitio*, doctrinam Lutheri propagavit. Licet autem initio fortè non omnes eodem modo de omnipræsentia locuti sint, postea tamen plenissimè consenserunt, quando in *Form. Conc. p. m. 783.* mentem suam sequentibus clarissimis proposuere verbis: *Credimus, quòd Christus etiam secundum illam suam assumptam naturam, & cum ea præsens esse possit, & quidem præsens sit, ubicunque velit: præsertim verò sentimus, eam Ecclesie suæ in terris, aut mediatorem, caput, Regem & summum Sacerdotem præsentem esse. Non autem dimidiatus tantum Christus, aut una dumtaxat ipsius pars Ecclesie præsto est, sed tota Christi persona.* Hoc ipso autem dogmate omnes *Zwinglianos* adversus se concitârunt, qui ineptas inde consequentias necitentes, *Eutychanismum, Svvencckfeldianismum*, & quas non hæreses, ipsis imputarunt. Habitum est jam pridem ante editam *Conc. Formulam* A. 64. colloquium

quum Maulbrunnense, quò finito Zwingliani sparserunt, Theologos Württembergicos fuisse convictos, nec ullò Scripturæ testimonio ubiuitatem tueri potuisse: quæ causâ fuit, ut Würtbergici Epitomen ejus colloquii ederent, atque inanem illam gloriationem diluerent. Illud etiam putidum commentum, & mera calumnia est, quando *Hospinianus l. c. p. 286. b.* Brentio talem effusionem tribuit, qua omnes divinæ naturæ proprietates essentielles in naturam humanam effusæ sint; nam hic error expressis verbis damnatus est in F. C. p. 777. B. *Jacobum Andreae* adversarii variis traduxerunt nominibus, dum modò alter Jacobus Faber Stapulensis, modò Apostolus ubiuitatis ipsis audivit. Præter Calvinianos initio ante, quàm Form. Conc. consignaretur, se opposuere quoque Wittenbergenses, qui Würtbergicos Theologos accusabant, quasi errorem in doctrina de omnipræsentiâ Christi foverent, & omnipræsentiâ extensivâ statuerent. Hinc Dresdam vocati, Electori, per Paulum Eberum, scriptum exhibuere, in quo ad Melancthonis sententiâ inclinabant. Sed monitus per Brentium Elector, istos demò ad se accessit, & accuratius in sententiâ illorum inquisivit ubi Eberus ad sanio rem mentem rediit, valdè ob id Crypto-Calvinianis exosus. *Hospianus l. c. p. 291. b. 294. f.* Sed & Pontificii contra hanc sententiâ insurrexerunt, atque inter alios Jesuita Ignolltadiensis, *Albertus Sperlingius*, qui librum de Majestate & præsentia Domini nostri Jesu Christi contra thèses Schmidlini (sic vocarunt B. Andreae) edidit, cui tamen hic in Apologia satisfacit. *Ibid. p. 325.*

S. II X. Formulæ Concordiæ A. 80. in lucem publicam emissa, novæ subinde disceptationes exortæ sunt: præsertim cum D. *Daniel Hoffmannus*, Prof. Helmstadiensis, non solum B. Andreae 17. errores crassiores (quos in summa exhibet *Hospinianus l. c. p. 385. b.*) impingeret; sed Formulam Concordiæ quoque, cui tamen ipse cum Helshusio subscripserat, variis dictionibus infestaretur. Obviam verdè ei ivere *B. Polycarpus Lyserus im kurtzen und gegründeten Bericht.*
B. *Egid.*

B. *Agid. Hunnius* in der nöthigen Verantwortung des Concordien-Buchs / item in alio scripto Germanico, cui titulus: **Widerlegung der ungegründeten Aufzagen D. Hoffmanns.** Rem quoque cum illo habuit *B. Georgius Mylius*, qui *Apologeticum* adversus illum edidit. Scilicet, *D. Hoffmannus* literas exararat secretiores, nonnulla contra Form. Concord. & Theologos, quosdam continentes. Illæ in manus inciderant Calvinianorum, qui eas diversis in locis imprimi curantes, hoc ipso novas Ecclesiæ turbas dabant, quas laudati Doctores in herba suppressendas existimârunt. Imprimis duo sunt, quæ Hoffmannus objecit. Nempe primò testimonia Lutheri, de omnipresencia Christi, Formula Conc. post factam jam subscriptionem, inserta fuisse; quod tamen falsum esse ostendit *Hunnus in prefat. der Widerlegung.* Deinde sparsit, post subscriptionem multa in Formula Conc. fuisse immutata, alia nova superaddita: sed contrarium probare sategerunt *Polycarpus Lyserus l. c. & Hunnius in der nöthigen Verantwortung p. 108.* Notari meretur, quod, teste Lysero, in Colloquio Quedlinburgensi, factâ collatione super mutatione, (quæ levissima erat) Hoffmannus professus sit, suo & Collegarum nomine, se, quod deprehenherint nihil erroris subesse, acquiescere, & cum Theologis Electoralibus consentire. *Hutterus* autem Conc. Conc. Cap. XLV. d. 1051. docet, *Helmstadiensium Theologorum tergiversationem fecisse, ut finis ac eventus expectatione Ecclesiæ non responderit.* A quo non parùm differt; sed nec probatum fuit hæcenus, quod nonnemo dixit, Colloquium Quedlinburgense, idè, quod Hoffmannus & Heshusius dogma de Ubiquitate amplecti noluerunt, abruptum potius, quàm legitimè finitum esse. Apparet potius, cui parti dissensus, qui per multos deinceps annos viguit, imputari debeat. Prolixè de eo differit, & in causas ejus inquirat *Hunnus in der nöthigen Verantwortung p. 104. seq.* In colloquio tamen Quedlinburgensi constitutum ejusque Recessui insertum est, ut non obstante dissensu, inter Ecclesias & Theologos utrinque pax & concordia coeleteretur. Vid.

Hutter.

Hutter. l. c. p. 1179, 1180. Cæterùm Calviniani, cùm inter Theologos nostros non omni ex parte conveniret, valdè se oblectarunt, & *Hospinianus Concordiam discordem* edidit; cujus tamen nugas discussit *B. Hutterus* in citata jam sæpiùs *Concordia Concorde*: quorsum etiã spectat dissertatio solennis, cui titulus: *Constans Concordia concors*, Halæ Saxonum Anno 1677, disputatione subjecta, Præside B. Dn. *D. Job. Oleario*, Conc. Aul. prim. Confess. Consil. Eccl. & Superint. General. Ex Pontificiis verdè prodiit *Forerus*, qui dogmate Ubiquitatis Nostrates acerbè traduxit: quem verdè Theol. Electorales refutarunt in *der HauptBertheidigung des Augapfels*.

S. IX. Tandem & hoc ipso seculo lis exorta est inter Theologos nonnullos, ipsam Form. Conc. amplexos. Nempe Tubingenses *B. B. Luc. Osiander*, & *Theodorus Thummius*, sicut putarunt, Christum, cum his in terris ambularet, semper usum esse communicata sibi majestate, sed illum usum tamen occultasse; ita de omnipræsentiã quoque docuerunt, Christum inde ab utero matris, imò post conceptionem statim, actu ipso fuisse omnipræsensem. Explicarunt autem Christi omnipræsentiã de *adiasoria* ad omnes creaturas, ejusque fundamentum proximum posuere in unioni personali. Ab his diversum docuere Giesenses *B. B. Winckelmannus, Menzerus & Feuerbornius*, qui uti Christum in statu exinanitionis abstinuisse docuerunt; ab usu majestatis plenario, præeunte Paulo *Phil. II, 7*; ita dixerunt, omnipræsentiã Christi cepisse demum post ascensionem in cœlos, & in statu exaltationis: adeoque fundamentum proximum collocarunt in Christi exaltatione, ejusque sessione ad dextram Patris, remorum verdè in unionè personali; cæterùm asserentes, omnipræsentiã carnis Christi consistere in præsentia sive propinquitate modificata, h. e. cum efficaci operatione conjuncta. Quæ posterior sententia, utpote Formulæ Conc. magis conveniens, approbata est à Theol. Electoralibus in decis. solida 4. quæstionum. vid. *B. D. Musæus* in *der ausführl. Ersk.* p. 542.

B

SECTIO

SECTIO II. DOGMATICA.

§. I.

DAtā brevi relatione, de ortu & progressu præsentis controversiæ, jam sententia vera, librisque Symbolicis conformis, proponenda est. Hic autem tria occurrunt, de quibus ordine agendum. Primò & ante omnia ostendendum, qualem omnipræsentiam, seu, quo sensu Christum omnipræsentem esse, statuamus. Deinde fundamentum talis omnipræsentiæ investigandum. Denique, quæ hinc pender quæstio, de tempore, seu quando Christus omnipræsens esse coeperit, erit tangenda.

§. II. Ad primum quod attinet, equidem negari nequit, initio Theologos diversimodè esse locutos, dum Brentius & Andrea simpliciter dixerunt, Christum ubique esse præsentem, Chemnitius autem & Selneccerus asserere, præsentem esse Christum, secundum humanam naturam, ubicunque & quodocunque velit. Sed hic qualiscunque dissensus (si tamen in re ipsa ullus est) objici nobis haut debet, nec ex privatis Doctorum opinionibus sententia nostra Ecclesiæ est judicanda: imprimis, cum postea inter ipsos convenerit, illique unanimi consensu sententiam suam in Form. Concord, proposuerint. Ejus verba jam supra Sect. I. §. 7. citavimus: cum quibus conjungi debent, quæ habentur p. 786. f. Ibi rejiciuntur hi duo errores: n. II. *Quod humana in Christo natura eo modò, quò divinitas, ut infinita aliqua essentia, & ex virtute aut proprietate essentiali sue natura ubique præsens sit.* num. IV. *Quod humanitas Christi in omnia loca cæli & terre localiter extensa sit: quod tamen ne quidem divinitati tribui debet.* Contra docetur: *Quod Christus per divinam omnipotentiam suam, corpore suo (quod ad dextram majestatis & virtutis DEI collocavit) præsens esse possit, UBICUNQUE VOLUERIT: ibid.*

im.

imprimis, ubi suam praesentiam illam, ut in sacra sua cena, in verbo suo promisit. Atque hoc sua omnipotentia & sapientia optimè efficere posse dicunt, sine transmutatione, aut abolitione verae suae humanae naturae. Pluribus haec proponuntur in *Apol. Form. Concord. edit. Magdeburg. p. 257.*

S. III. Hic videmus I. quod rejecto Ubiquitatis, juxta Calvinianae accusationis sensum accepto, dogmate, rejecta item infinitate humanae naturae, ejus extensione & inclusione, doceatur omnipraesentia *non absoluta*, crassa, physica & localis, aut prorsus necessaria; sed, quemadmodum *ex gratia unionis personalis*, sic *ex voluntario usu communicatae majestatis* pendens: quod scilicet Christus ad dextram Dei exaltatus, praesens sit, ubicunque vult, imprimis ubi se praesentem futurum promisit. Quanquam non ideò adversarii pro omnipraesentia multipraesentiam aut multivolipraesentiam nobis rectè adscribant. Nam & *potentia praesens essendi* (quam aliqui *majestatem praesentiae* appellarunt,) non solum ad multas, sed omnes creaturas revera spectat, & *actus praesentiae*, praeter S. Coenam, ad universum hunc mundum, terminatur: prout constat Christum non tantum in S. Coena, sed etiam in medio inimicorum velle esse praesentem: de quo mox dicemus. Atque huic sententiae *Form. Concord. Theologi* firmiter semper adhaeserunt. *B. Egid. Hunnius* in *der Widerlegung der ungegründeten Auslagen* / cum Hoffmannus sparisset, Concionatores Hallenses à Senatu jussos esse, contra consensum cum Chemnitio in initum, ubiquitatem deserere p. 7. ita respondet: **Was versteht hie D. Hoffmann durch die Ubiquität? Er definire und beschreibe sie.** Ist hiemit gemeynet die ertichtete infinität der Unendlichkeit / oder ungeheure Ausspannung menschlicher Natur in alle Derter der Welt / oder räumliche Einschließung derselben in Holz / Laub / Stein / Bierkannen / Hasen / Glas / unsaubere Derter / darvon die Calvinisten reden / und uns derselben aus lauter Wuthwillen beschuldigen / so weiß er wohl / daß eine solche Ubiquität weder von uns / noch von denen Württembergischen Theologen gehalten wird.

Verstehet er aber die Majestät des zur Rechten Gottes
sitzenden/und über alle Creaturen auch nach seiner mensch-
lichen Natur gegenwärtig herrschenden Jesu Christi (denn
von keiner andern Ubiquität wissen weder wir / noch die
Würtembergischen Theologen —) so haben die Theologen
zu Hall in Sachsen allbereit dieser Ubiquität (NB. da
mans ja also nennen sollte) mit eigenen Händen unterschrie-
ben. &c. Similia habet in der nöthigen Verantwortung/
p. 11. f. & p. 60. seq. multis testimoniis demonstrat, ean-
dem doctrinam in Ecclesiis inferioris Saxoniae, propositam
à Doctoribus fuisse & inculcatam. B. Martinus Chemnitius
in de duabus naturis in Christo c. XXX p. m. 192. ita differit:
*Humanitas in λόγῳ & cum ipso omnibus dominatur, non ex
longinquo aut immenso intervallo absens, seu per vicariam
operam & administrationem, sicut Reges solent, quando ipso-
rum imperium per multas & longinquas provincias late ex-
tenditur; sed sicut in λόγῳ subsistit, ita etiam quatenus τῷ
λόγῳ personaliter adhaeret, in λόγῳ omnia coram se præ-
sentia habet, & omnibus praesens dominatur ἐν τῷ λόγῳ.*
& recentioribus videri possunt B. Hülsemannus im Calixtini-
schen GewissensBurm/c. 2. p. 67. B. Dannbauerus in Ho-
dof. p. m. 781. f. & nunquam satis laudandus B. Musaeus
in der ausführl. Erklär. p. 544. ubi hæc habet: *Omnipre-
sentia carnis Christi, qua in libris nostris Symbolicis docetur,
& qua à plerisque Ecclesiis, Ang. Conf. addictis, recipitur,
non est omnipraesentia absoluta, sed modificata, per quam
Christus carne sua jam in statu exaltationis praesens esse sta-
tuitur, non in omnibus rebus aut creaturis, sed pro exigentia
dominii illius universalis, quod ad dextram Patris exaltatus,
secundum utramque naturam presentissimè exerceat. Ibidem
ex Relatione Colloquii Quedlinburg. monet, juxta Theo-
logos Palatinos, Saxonicos & Brandenburgicos non necesse
esse, uti hac locutione abstractivâ: *Substantia corporis vel
carnis Christi est in omnibus creaturis; sed sufficere, si cum
Form. Conc. dicatur, quod Christus etiam ut homo, seu
secundum assumptam humanam naturam, omnibus creaturis
præ-**

præsens sit, & præsens omnia gubernet. vid. ib. p. 546. seq.

§. IV. Deinde II. notandum, quòd omnipræsencia carnis Christi *non sit otiosa*, consistens in *nuda àdivisacōia*, seu indistante propinquitate ad creaturas, sed conjuncta cum efficaci operatione, & gubernatione hujus universi, & imprimis Ecclesiæ in his terris. Ita B. Marr. Chemnitius in *de duabus naturis* p. m. 186. occupatus circa verba Christi Matth. XXII. Ego sum vobiscum omnibus diebus &c. scribit: *Non autem tantum nudam aut otiosam suam præsentiā Ecclesiā Christus promittit, sed talem, qua operetur & efficax sit, dans incrementum, ne Apostolorum labor inanis sit, defendens ministerium ab hostibus, audiores convertens, justificans, gubernans, salvans &c.* Ipsa Epitome Form. Conc. p. 608. ita loquitur: *Itaque jam non tantum ut Deus, verum etiam ut homo, omnia novit, omnia potest, omnibus creaturis præsens est, & omnia, quæ in cælis, in terris, & sub terra sunt, sub pedibus suis, & in manu sua habet;* quibus verba non præsentiā otiosa, sed cum efficaci operatione conjuncta, insinuat. Conf. *Domini Præsidijs Compend. Theol. Post. edit. prioris p. 446. poster. p. 595. 596.* Idem occasione litis inter Tubingenses & Giessenses exortæ, pluribus inculcarunt & probarunt *Theologi Saxonici in Decis. solida, ejusque Apolog.* ubi docent, præsentiā divinam, stylo Scripturæ, semper esse cum efficaci operatione conjunctam, & omnipræsentiā Christi secundum humanam naturam importare præsentissimum Christi hominis dominium in hoc universum.

§. V. Denique observandum III, quòd præsentiā Christi secundum humanam naturam, *non tantum ad Ecclesiam* alliganda sit, sed quòd Christus extra Ecclesiam quoque sit omnipræsens. Cui sententiæ licet superiori seculo opposuerint se *Heslhusius & Hoffmannus*, illorum tamen argumenta tanti ponderis non sunt, ut aliquid evincant. Hoffmannus B. Mylio objecit: Si verum est, (Christum extra Ecclesiam esse omnipræsentem) gratia Evangelii, quæ est præsentiæ

sentia Christi in Ecclesia propria, non piis tantum, sed
impiis etiam & infidelibus, & sic canibus etiam & porcis
extra Ecclesiam communicabitur. Sed si hoc argumentum
quicquam, illud tantum evincit, quod Christus non eodem
modo, grates scilicet, extra Ecclesiam presens existat,
quod verò planè non presens adfit, nequaquam probat. Si
ergo Antecedens restringatur ad omnipresenciam gratesam,
tunc totum argumentum concedimus, quia nobis non ad-
versatur. Deinde objecerunt locum *Apo. I. 13.* ubi Johan-
nes se vidisse scribit Christum, in medio candelabrorum:
hic quia per candelabra Ecclesias interpretes intelligunt, in-
de collegerunt, Christum non nisi in Ecclesia esse presen-
tem. Sed licet negari nequeat, Christum in nonnullis Scri-
pturæ locis, peculiariter Ecclesiæ presenciam suam promi-
sisse; suppetunt tamen & alia dicta, quæ Christum ratio-
ne dominii etiam inter inimicos presencem esse ostendunt,
adeoque extra Ecclesiam: e. g. quando Psalmus CX, 2. testa-
tur, Christum in medio inimicorum suorum dominari. Un-
de *Theophylactus in c. IV. Epist. ad Ephesios* scribit: *Chri-
stus omnia implet dominatione operationeq; suæ: idq; in CA R-
NE, quandoquidem divinitate jam omnia implevit: conf.*
B. Hoë Comment. in c. I. Illustre quoque hanc in rem testi-
monium est *B. Mart. Chemnitii l. c. p. 192.* ita dissonantis:
*Quod si de aliis creaturis, quæ extra Ecclesiam sunt, ac gene-
rali gubernatione Dei subiecta sunt, queratur, Scriptura ma-
nifestè affirmat, Christo etiam secundum humanitatem, ut
Domino, vel ut veteres loquuntur, humanitati Christi subiecta
esse omnia, ut nihil exceptum sit, præter illum, qui subiecit
ei omnia, quæ verba conferri debent cum illis, quæ supra
§ 8. allegavi. Caterum benè observanda sunt, quæ idem
Chemnitius p. 193. subijcit: Quod verò præterea particu-
lariter disputatur & queritur — an etiam corpus Christi in
lignis, & lapidibus, in pomis, in avibus cæli, pecoribus
campi, piscibus maris, an ibi queri & inveniri velit? —
cum de hujusmodi questionibus non habeamus certum verbum,
& expressam promissionem, quod ibi velit queri & inveniri*
wecc

nec aliquid vel adificationis, vel consolationis in Ecclesia afferant, sed simpliciores offendant, infirmiores perturbent, & adversariis præbeant materiam litis nunquam finiendæ, simplicissimum & turcissimum est, tales disputationes à nostris argumentationibus & consequentiis retrahere, & intra cancellos divine patefactionis revocare, ac in illis metas nos sollicitè continere, ut Christum ibi quaeramus & apprehendamus, ubi se adesse velle, certo verbo promissit.

§. VI. Postquam ex hæctenus dictis abunde constat, quò sensu Christum omnipræsentem esse dicamus, nunc inquirendum est in fundamentum, cui talis omnipræsentia inhæritur. Jam supra verò Sect. I. §. ult. mentio facta est dissensûs inter Tubingenses & Giessenses. Illi unicum omnipræsentie fundamentum ponebant, nempe unionem personalem; hæc factâ, statim Christum omnipræsentem fuisse asseriebant. Verùm enim verò hæc sententia multis premitur difficultatibus. Ut alias taceam, non sanè apparet, quomodo in triduo mortis, corpus Christi dici possit fuisse in sepulcro; anima in paradiso, atque adedò corpus ab anima longè remotum, cum juxta hanc sententiam humana natura cum divina futura fuisset ubique, atque ita nec anima sine corpore, nec corpus sine anima extitisset; quod est contra claram literam Scripturæ; cuius etiam alia plura loca, stante isthac sententia, torquenda, atque aliter, quàm sonant, exponenda forent. Quod videntes Theologi Giessenses, duplex fundamentum posuère; unum remotum & inadæquatum; sc. unionem personalem, à qua Christus homo hoc habet, ut possit esse omnipræsentis; alterum proximum, nempe exaltationem ad dextram, qua facta, Christus homo actu secundo omnipræsentis esse coepit, cum gubernatione hujus universi. Et sic ex unione personali & exaltatione Christi adæquatum omnipræsentie fundamentum constituitur.

§. VII. Sicut autem omnipræsentia Christi duo importat, nempe 1. ad essentiam, ut, ita loqui liceat; 2. efficacem operationem, gubernationem Ecclesiæ & dominium

nium in creaturas : ita quaeritur, an utrumque quâ actum secundum ab exaltatione derivari debeat, an verò dominium tantum? Posteriolem sententiam amplexus putatur B. *Eg.* *Hunnius*, qui scripto Germ. der nöthigen Verantwortung/p. 14. (hac habet: Um welcher höchsten Vereinigung willen (intelligit unionem personalem) dieser Mensch allein und sonst keiner sagen konte/ da er auf Erden bey Nicodemo stunde/ daß des Menschen Sohn im Himmel sey. Sine mahl das ewige Wort oder Sohn Gottes seine menschliche Natur / um welcher willen er ist und heist des Menschen Sohn/ an dem Ort / da er raumlich bey Nicodemo stunde/ nicht näher bey sich hatte / als im obersten Himmel/ als welcher sie nicht nach diesen oder jenen Ort (da die Menschheit natürlich und sichtbarlich ist) mit sich vereinbahret / sondern ohne Betrachtung räumlicher begreiflicher Städte und Dertter / hat er sie innerhalb seiner göttlichen Person / (bey welcher weder Raum noch Ort zu gedendenken) *intimè & unitissimè presentem, & presentissimè profundissimèq; unitam.* Dein subjiicit: Doch hatte das mahl im Stande seiner Erniedrigung / der Sohn Gottes durch seine Menschheit über alle Creaturen nicht geherrschet / welche Herrschafft ihme — bis nach gänglicher Hinlegung knechtischer Gestalt ist gesparet worden. Ex quibus colligi possit, B. Doctorem presentiam illam deducere ab unione personali; dominium verò à statu exaltationis. Sed quicquid de mente ejus sit; si repertantur, quæ §. 4. & 6. dictâ fuere; hæc sententia vix invenerit locum. Sic enim daretur presentia otiosa seu absque efficaci operatione, quæ à Theologis Saxonis rejecta fuit. Sed & ante hos B. *Wigandus* *l. supra cit. p. 151.* plus simplici vice monuit; imperium ab ubiuitate neutiquam disjungi debere ac separari. Plura vid. infra §. 12. f. Statuendum itaque est, non tantum dominium, sed & omnipresentiam in exaltatione & sessione ad dextram Dei fundari. De presentia ex jam dictis quodammodo constat: quod verò ad dominium attinet, illud Scriptura manifestè
cum

cum statu exaltationis conjungit, quod fit in *Psal. XC, 1.2.*
Sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos in scabellum
pedem tuorum. Sceptrum fortitudinis tuæ emittet Dominus
ex Sion, dominare in medio inimicorum tuorum. Clara quo-
que sunt verba Pauli *Ephef. I, 20. seq.* *Deus Christum col-*
locavit ad dextram suam in cælis, longè supra omne impe-
rium ac potestatem & potentiam & dominationem, & omne
nomen, quod nominatur non solum in hoc seculo, verum etiam
in futuro. Scripturam sequitur *Form. Concord. ejus p. 608.*
hæc sunt verba: *Majestatem (Christus) non semper, sed*
quoties ipsi visum fuit, exercuit: donec formam servi, non
naturam humanam, post resurrectionem plenè & prorsus de-
poneret, & in plenariam usurpationem, manifestationem &
declamationem divinæ majestatis collocaretur, & hoc modo in
gloriam suam ingrederetur. Gemina habentur in *Sol. Declar.*
p. 797. ubi expressè dicitur Christus majestatem, secundum
suam humanitatem, ad dextram majestatis & virtutis Dei ac-
cepisse; & subjunguntur illa, quæ supra in *Sect. I. §. 7.* ad-
ducta fuere.

§. 11X. Quando verò supra dictum fuit, fundamen-
tum omnipræsentia Christi remotum esse unionem perso-
nalem, cujus effectus est communicatio idiomatum, hic
considerandum venit, an divina omnipræsentia eadem nu-
mero communicata sit humanæ Christi naturæ, an non?
seu: an humana natura omnipræsentis sit eadem numero
omnipræsentia, quâ natura divina, an verò diversâ quo-
dammodo. Quorundam Theologorum sententia est, esse
eamdem numero omnipræsentiam naturæ utriusque. Inter
alios *B. Feuerbornius in Fascic. Dissert. Theol. de divina Christi,*
ut homo est, apud creatum, omnipræsentia p. 130. ita loquitur:
Omnipræsentia, qua in Scripturis de Christo secundum
carnem prædicatur, πρῶτως enunciatum de ipso, secundum
Deitatem. Non enim est alia atque alia omnipræsentia, sed
una & eadem. Licet λόγῳ competat ex natura divina immen-
sitate, carni verò λόγῳ ex hypostatica cum λόγῳ unionem, &
ad dextram Dei exaltationem; quæ verba jam ante in peculiari
C
dispu-

disputat. contra Philippum Casarem proposuerat, B. Quen-
stedius autem in Syst. Theol. P. III. c. III. membr. I. Sect. II. qu.
XIV. p. 187 : Ipsam, inquit, filii DEI omnipresenciam carni
Christi asserimus — modus tantum ejus diversus adstruen-
dus, nimirum secundum unionem personalem, & per modum
sessionis ad dextram, ut B. Luberus loqui amat. sed venci-
ror hic sententiam Venemibilis Dn. D. Beckmanni Patroni ac
Preceptoris cum observantia colendi, qui in Annotat. Libertor.
in Comp. Hutt. ad L. III. de Pers. & Off. Christi Q. 31. § 17. p. 173.
ita hac de re disserit : Non una eademque numero omnipre-
sencia est, quæ omniprensens est divina & humana natura,
quod facile poterit intelligi, si consideretur, quod per omni-
presenciam naturarum Christi in casu recto denotetur existen-
tia earum, connoret autem propinquitatem seu indistantiam
ad coexistentes omnes res creatas : at existencia cujusque
rei revera idem est, quod ejus natum & essentia : si igitur
una esset omnipresencia divina & humane Christi nature, una
utriusque esset existencia & essentia, quod ad heresin En-
tychianam propius accedit.

§. IX. Objici hic poterat, has duas sententias dif-
ferre tantum modis & phrasibus loquendi : distinguen-
dum esse inter has duas enunciationes : Una eademque
numero omnipresencia divina communicata est humane
nature, & : Una eademque numero omnipresencia est utri-
usque nature, posteriorem quidem falsam esse, ob datam
rationem ; priorem autem veram. Sicut enim dicimus :
divina natura communicata est humane nature ; ita etiam
dici posse : divina omnipresencia, quæ à natura realiter
non differt, communicata est humane nature ; interea
non dici, quod una eademque numero omnipresencia huma-
na sit ac divina nature. Verum hac distinctione enunciatio-
num nondum omnis difficultas videtur sublata, præsertim,
quod omnipresencia communiter ita dicitur communicata
Humane Nature, ut etiam de Christo secundum hanc na-
turam humanam prædicari, ac dici possit : Christus secun-
dum humanam naturam est omniprensens. Unde quæri-
tur,

etur, quænam sit illa omnipræsentia, quæ omnipræsens esse perhibetur? & redit dubium: Si una eademque numero divina omnipræsentia communicata est humana Christi naturæ, tunc humana natura divinam omnipræsentiam omnipræsens existet. Quia verò dictum est, præsentiam dicere in casu recto existentiam, hanc autem ab essentia realiter non differre, idè juxta communem sententiam humana Christi naturæ dicenda erit existere existentiam divinæ naturæ, & sic habere essentiam divinam, quæ sanè confusio distinctarum naturarum foret. Nisi fortè dicere quis velit, omnipræsentiam divinam, quia ab essentia seu natura non differt, communicatam quidem esse humana Christi naturæ, ut tamen hæc per illam non præsens existat: sicut ei communicata est divina natura, ut tamen per hanc non habeat suam essentiam. Ita verò iterum quæritur, per quam ergò omnipræsentiam Christus secundum humanam naturam sit omnipræsens.

§. X. Præterea, si sententiam laudatam amplectamur, ex multis difficultatibus facilius nos expedire possumus. E. g. quando Tubingenses statuerunt, Christum secundum humanam naturam, factâ unione personali, statim omnipræsentem fuisse, inter alia objici potuit, nisi hoc admittatur, jam unam eandemque omnipræsentiam fore necessariam & liberam: necessariam, quia Christus quæ divinam naturam necessario omnipræsens est: liberam, cum eadem omnipræsentia à Christo, secundum Humanam Naturam, liberè fuerit usurpata. Quæ objectio, licet non ad eò magni ponderis sit, faciliè tamen eludi potest, si dicamus, necessitatem & libertatem non de eadem omnipræsentia enunciari, dum omnipræsentia Humanæ Naturæ, quæ suum principium, differt ab omnipræsentia divinæ naturæ. Sic nullo negotio solvitur illa Calvinianorum objectio, quando ex nostra sententia, quòd Christus realiter omnipræsens sit, elicere volunt infinitatem humanæ naturæ. Sanè enim, quod ex tali omnipræsentia, quæ ab omnipotentia Christi, ejusque libera voluntate dependet, infinitas colligi non possit, quilibet deprehendit. conf. Sect. Polem, §. 8. 10.

§. XI. Sed opponi nobis poterat autoritas *BB. Hunii & Hutteri*. Ille *Tom. 1. p. 348.* ita scribit: *Præsentiam* ἡ δὲ λόγος, quæ extra loca omnia dicitur adesse, nolim ego cum ejusdem essentia confundere. Ratione essentia enim sibi est, quod est. Ratione præsentia adest aliis à se distinctis, nec tamen localiter, sed extra locum: quod non ad essentiam simpliciter, sed ad essentia præsentiam pertinere, vel hinc perspicuum evadit; quia adesse illud extra locum, seu illocali ratione, differentes modos atque gradus revera suscipit: que graduum & modorum differentia in *glosa* Deitatis verbi, ut in sese consideratur, cadit minimè; quibus gemina habet *Hutterus in L. C. p. 182. f.* Verùm hæc omnia nobis minimè obstant. Repetendum ergò est, quod supra monitum fuit, omnipræsentiam duo importare: unum in casu recto, nempe ipsam existentiam; alterum, quod connotat, scilicet ad essentiam seu propinquitatem. Quando jam *B. Hunnius* mentionem facit diversorum graduum & modorum, illa diversitas non pertinet ad id, quod omnipræsentia in casu recto importat, sed quod connotat seu ad propinquitatem: hæc utique variat juxta ea, quæ in sequentibus addit *Hunnius*; sed existentia semper est manetque eadem: ut ita præsentia ab existentia seu essentia non differat, nisi per respectum externum, qui ei superadditur, dum relationem dicit ad objectum, cui propinquum sive indistans est; vel est existentia propinqua ad aliquid, loquente ita *B. Scherzero in Syst. Theol. Loc. IIX. p. 226.*

§. XII. Ex his, quæ hæcenus dicta sunt, jam quodammodo constat, quid de III, de quo agendum esse, supra dixi, nempe de quæstione: Quando Christus omnipræsentis esse coeperit? sit sentiendum. In memoriam revocandum, quod supra dictum fuit, omnipræsentiam Christi duo includere 1, ad essentiam seu propinquitatem, 2. dominium & efficacem operationem. Si quæstio de utroque simul sumto intelligatur, tunc convenit inter plerosque Theologos, quod Christus ante statum exaltationis ita non fuerit omnipræsentis; quod pluribus monstrarunt *Theol. Saxonici in decis. solida*

c. III

c. III. antith. 4. p. 63. & Apol. p. 623. seq. Quodsi verò de
 priori tantum quæstio intelligatur, non omnes idem sentiunt.
 Quæ sententia *Hunnii* fuerit, ex § 7. constat. Eandem
 tenuit *B. Hutterus* in *Form. Concord. artic. IIX.* & multis argu-
 mentis propugnat *B. Scherzerus* l. c. p. 224. seq. Eodem
 tendunt, quæ disserit *B. Brochmandus* in *Syst. Theol. universa*
Tom. I. p. m. 316. seq. Contra alii simpliciter negant, Chri-
 stum in statu exinanitionis fuisse omnipræsentem, vid. præ
 aliis *B. Dannhæuerus* in *Hodof. p. m. 709. seq.* Ex his tamen,
 qui negant, nonnulli excipiunt illud tempus, quò Christus
 homo divinam potentiam usurpavit. Ita *B. Feuerbornius* l.
supra cit. p. 143. licet non statuatur, Christum ante statum ex-
 altationis fuisse omnipræsentem, tamen asserit, quòd *Chri-*
stus, quæ homo, substantialiter ibi præsens fuerit, ubi, quæ ho-
mo operatus fuit divinè in statu exinanitionis, cum divina
operatio in Deo & deo deo Christo, non posset divelli à
substantiali propinquitate, sed illam inevitabiliter & inävi-
sibiliter prærequirit. Cum quo consentire videtur *celeber-*
rimus Dn. D. Sebastian, Schmidt in *Tract. de Principiis seu Fun-*
damentis præsentie corporis & sanguinis Christi in S. Cena,
ubi p. 268. hæc habet: *Ex præsentia Christi in S. Cena non*
concluditur actualis Christi omnipræsentia, seu Christum actu ef-
se ubique. Ratio in promptu hæc est, quia aliàs concluderetur
quoque, Christum in prima cene celebratione, atque adeò
in statu exinanitionis sua ubique fuisse, & omnipræsentiam
actualem exercuisse; quòd tamen falsum esse Scripturæ sapius
& sufficientissimè docent. Pag. verò 241. ita loquitur: *Or-*
dinariè Christus ante sessionem ad dextram DEI erat in uno
loco, nisi aliqua singularis officii ratio, aut promissio exceptio-
nem faceret. De assertione tamen illa *B. Feuerbornii*, quòd
 divina operatio non possit divelli à propinquitate, fortè quis
 non injuria dubitaverit, cum Christus omnia miracula pa-
 traverit vi omnipotentia divina: hanc autem in statu ex-
 inanitionis ad præsentiam alligare velle, ut sine illa divina
 potentia exserere sese nequeat, fortassis majestati ejus de-
 rogat. Atque aliàs disceptant Philosophi, an aliquid ibi

operari possit, ubi non est præsens, quod cum in naturalibus deprehendi dicant, (vid. B. *Slevoigt. in Disp. Academ. p. 323. seq.*) multò magis Christus vi omnipotentiae sibi communicatae ibi operari potuerit, ubi quæ naturam humanam non præsens adfuit. Cæterum posterior sententia, quæ negat Christum; in statu exinanitionis omnipræsensem fuisse, magis convenit *Apolog. Form. Conc.* quod ostendit B. *Dn. D. Musæus in Det. ausführl. Erklär. p. 556.* Theologi Electorales Saxonici nihil hîc definire voluerunt, judicantes adcuratam hujus quæstionis decisionem, sine jactura & periculo fidei posse omitti; in *Apol. decis. sol. p. 409.*

§. XIII. Quod si quis sententiam negativam defendere velit, non est periculum, ut per eam solvatur unio personalis: hæc enim consistit in eo, quod λόγος intra hypostasin suam assumpsit naturam humanam, quæ unio firma manet, licet Humana Christi Natura non sit ubique præsens, ubi λόγος existit. Cùm enim omnipræsentiam H. N. dependere dixerimus ab omnipotentia Christi, ejusque libera voluntate, quidni fieri possit, ut, salvâ unione personali, humana natura præsens sit in certo aliquo loco, divina natura etiam alibi existente? Quod si neges, omnipræsentia Christi erit absoluta ac necessaria, quod repugnat ipsi *Form. Conc.* vid. supra §. 2. & 3. Nec est, quod quis objiciat, Christus homo habet unam cum Deo subsistentiam, ergò etiam unam habet cum Deo præsentiam: nam hinc porro inferre licebit: Christus homo habet unam cum Deo præsentiam, ergò etiam habet unam cum Deo existentiam seu essentiam, quia hæc ab illa non differt. Dicis: stante hac sententia, Christus seu λόγος alicubi fuit homo, & alicubi non fuit homo. Resp. Sicut idem est λόγος, qui hîc & alibi præsens est, non diversus; ita idem semper & ubicunque existat, dicitur & est verus homo. Objicis porro: Si Christus in diebus carnis alicubi fuit, ubi caro non fuit, tum alicubi fuit extra carnem. Resp. Extra carnem esse, ambiguum est, & dupliciter intelligi potest 1. ita, ut extra carnem esse, sit idem, ac carne separatum esse, 2. hoc modo,

do, ut idem sit, ac alicubi existere, ubi caro non existit, licet nullâ facta separatione in persona. Priori modo, si sumatur, negatur consequentia, quia ubicunque caro fuit, ibi λόγος ipsi personaliter unitus permanfit, adeoque nulla facta est separatio. Si verò posteriori modo sumatur, concedetur totum argumentum: nondum enim apparet, quid absurdum hinc sequatur. Sicut unio inter caput & animam non solvitur, quia illud non existit ubicunque anima existit; ita quoque unio personalis inter λόγον & humanam naturam non dissolvitur, si hæc non extiterit ibi, ubicunque λόγος fuit præfens,

SECTIO III. POLEMICA.

§. I.

Unc ultimum laborem suscipimus, probationem scilicet sententiæ orthodoxæ, ejusque contra adversarios defensionem. Ex his autem, quia aliis dudum satisfactum est à Nostratibus, eligemus trigam Reformatorum Batavorum, eruditionis laude valde florentium: nempe *Job Braunium D. & Prof. in Academia Groninga & Omlandia, in Doctrina Federum, A. 1688. edita; Abrahamum Heidanum D. & Prof. quondam in Academia Lugdunensi, in Corpore Theol. Christiana A. 1687. in lucem emisso, & denique Petrum van Mastricht, D. & Prof. in Academia Ultrajectina, in Theologia Theoretico-Pract. qua prodit A. 1682.*

§. II. Ut autem ritè procedamus, ante omnia status controversiæ rectè formandus est, quia plerumque adversarii in oppugnanda omnipræsentia carnis Christi, illum non observant. Primò autem constat, quòd præsentia non unius sit generis. Datur enim præsentia moralis, quando quis ratione dominii, aut affectus alicubi præfens est: datur etiam præsentia substantialis, qua aliquid præfens existit ipsa substantia. conf. *Dn. D. Olearium in Continuat. Isa-*
gog.

gog. B. Carpzovii p. 1540. f. Hoc loco tantum queritur de presentia, quæ substantiam i. substantiali, & quidem non totius personæ Christi, sed humanæ ejus naturæ, 2. removemus omnem præsentiam expansivam, seu localiter extensivam & inclusivam, atque intelligimus tantum majesticam & indivisibilem. 3. neque sermo est de omnipræsentia absoluta, sed tali, qualis sufficit ad gubernationem universi, & imprimis Ecclesiæ. 4. non agitur de præsentia otiosa, sed cum efficaci operatione conjuncta 5. non controversatur de omnipræsentia in statu exinanitionis, sed quæ statum exaltationis & sessionem à dextra DEI pro fundamento habet. 6. non immensitatem humanæ Christi naturæ tribuimus, aut talem omnipræsentiam, quæ sit ejus proprietas, sed quæ ex communicata omnipotentia & voluntate ejus resultat. Denique 7. non est quæstio de modo, sed de re ipsa. Status igitur controversiæ hic est: An Christus secundum humanam naturam exaltatus ad dextram DEI, juxta eandem, modo & ratione huic statui convenienti, hoc universum & imprimis Ecclesiam, substantialiter præsens, potenter gubernet?

§. III. Formato statu controversiæ, sententia affirmativa probanda est, ubi tamen non numero, sed pondere argumentorum certabimus. Quod Christus Ecclesiæ suæ præsens adsit, illud constat ex *Matth. XXII, 20*, ubi Salvator in cælum jam ascensurus, hanc discipulis promissionem reliquit: *Ego, ego sum vobiscum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*; quæ verba ad divinam tantum naturam pertinere tantisper negamus, dum adversarii urgentem necessitatem monstrant. Sanè cum Christus visibilem præsentiam jam subtracturus esset discipulis, hi quæ ideo contristarentur, procul dubio, solatium illis propinare volebat, se scilicet; licet visibiliter non amplius præsens sit, juxta eandem tamen naturam, juxta quam jam exaltari quodammodo coeperat, mox pienè exaltandus erat, cum illis futurum, & quidem usque ad consummationem sæculi: quæ ultima verba evincunt, hanc pro-

promissionem non ad Apostolos duntaxat, sed ad totam Ecclesiam pertinere, cum illi usque ad consummationem seculi vitam non producerint, vid. plura de hoc loco in *disp. B. Menzevi, qua habetur Tom. 5. disp. Gießen, disp. VII. p. 109. seq.*

§. IV. Excipit *Braunius l. c. p. 526.* (similia habet *Petrus van Mastricht l. c. parte altera p. 107.*) hunc locum non debere intelligi de certa aliqua natura, multò minus de natura humana, sed de tota persona, quæ est omnipræsens, quoad divinam naturam. 2. Christum nobiscum esse per gratiam, & per virtutem Spiritus sui, consolando, corroborando & defendendo suos. Resp. Quod ad 1. attinet, contrarium in §. præced. satis fuit ostensum, nec Braunius necessitatem monstrat, quæ cogat verba Christi ad divinam naturam restringere. Ac potius, quia Christus fundamentum promissæ illius præsentia universalis ac perpetua, inde petit, quod sibi *data sit Ætæria potestas*, cum potentia physica (quam vocant, aut realiter effectrice) conjuncta, *in celo & in æternis*; omninò admittendum est, mentem Christi huc redire, quòd vi communicatæ sibi, jamque plenius exerendæ omnipotentia, id præstare velit, atque actu præstiturus sit, ut cum aliis ex parte divinæ naturæ & vi immensitatis non possit non esse omnipræsens; jam etiam ex parte alterius naturæ humanæ præsens sit in universa per totum terrarum orbem dispergenda Ecclesia, usque ad finem mundi. Circa 2. monemus, perperam contradistingvi præsentiam gratiosam præsentia Christi substantiali, cum illa cum hac bene consistat: ut patet ex omnipræsencia Dei in credentibus. Ut taceam, laudatum auctorem sibi ipsi adversari, dum dicit, locum non debere intelligi de certa aliqua natura, & ipse tamen ad naturam divinam adstringit, quæ quomodo simul stare possint, non apparet.

§. V. Quod verò non Ecclesiam duntaxat, sed totum universum præseus gubernet, illud clarissimè evincit dictum Paulinum *Ephes. IV, 10*: Qui descendit, idem ille

D

est,

est, qui etiam ascendit super omnes caelos, ut imple-
ret omnia; cum quibus verbis coniungendus est locus Jeremiae
c. XXIII, 24. ubi Deus de se dicit, quod caelum & terram
impleat. Si enim Christus in Ecclesia tantum praesens es-
set, nunc non posset dici omnia implere; sicut Deus non
posset dici caelum & terram implere, si in Ecclesia tan-
tum praesens adesset. Dicitis: Ergo sicut Deus necessario
praesens est, & per immensitatem suam sic quoque Chris-
tus omnipraesens erit. Resp. ex II. cc. probatur tantum
DEUM & Christum omnia implere, sive substantialiter
omnipraesentes esse, fundamentum verò, cui omni-
praesentia innitatur, ibi non monstratur, sed aliunde cogno-
scendum est. Quod verò Paulus I. c. de Christo secundum
humanam naturam loquatur, inde manifestum est, quia
ipsi tribuit descensum & ascensum, qui divinae Christi naturae
non convenit. Atque ita h. l. etiam explicat Theophylactus,
inquiens: *Ut omnia impleat dominatione operationeque, idque
in CARNE, quandoquidem divinitate jam antea cuncta
compleret.* Et B. Dannhauerus in Hodof. p. 783. scribit:
*Finge de Deitate hoc dici, talis prodibit hinc abortus: Chris-
tus humana natura ascendit in caelos, ut Deitate omnia
impleat: tanquam ascensione ideo opus habuisset, ut ea natura,
quae jam ante ascensionem omnia impleset, omnia imple-
ret.*

S. VI. Tertium argumentum desumimus à sessione
Christi ad dextram Dei Eph. I. 20. Ps. CX, 1, 2: unde
argumentum: Quicumque sedet ad dextram Dei omniprae-
sentem, is est omnipraesens. Atqui Christus secundum
humanam naturam sedet ad dextram Dei omnipraesentem.
Ergo Christus secundum humanam naturam est omnipraesens.
Excipiunt adversarii, inde etiam evinci posse, humanam
naturam esse infinitam & immensam, ita colligendo: Qui-
cunque sedet ad dextram Dei infinitam, ille est infinitus.
Atqui Christus sedet ad dextram Dei infinitam. Ergo
argumentum tantum procedit à sessione ad praesentiam: ubi

ubi negari non potest; quisquis alicubi sederit, præsentem ibi esse, ubi sedet: atque ita si quis sedere dicatur ad dextram, quæ non est uno loco definita, sed ubique, hoc ipso eundem esse præsentem ubique. Alia autem ratio est, si omnes affectiones ejus, ad quod quis sedere dicitur, considerare, & denominativè ad sedentem applicare, deque eo prædicare velis. Ita rectè concludo: Quicumque sedet in throno vel folio Papæ, quod Romæ est, ille Romæ est præsens: non autem procedit: Qui sedet in folio eburneo vel argenteo, is est eburneus vel argenteus; ut ita adversarii hac sua instantia nihil efficiant.

§. VII. Hic non prætereundum, quod *Braunius* l. c. scribit: *Ineptè arguantur: Dextræ DEI est ubique, Christus sedet ad dextram DEI, E. Christus est ubique, Nam præterquam quod hic Syllogismus quatuor habeat terminos, tamen, si vel maximè esset legitimus, nihil aliud concluderetur, nisi quod persona sit ubique, non autem natura humana. Nam ejus persona sedet ad dextram DEI, non autem ejus natura. Adde eodem modo argumentari me posse: Manus DEI est ubique, animâ Lazari est in manu DEI. E. &c.* Quod ad hoc attinet, equidem negari nequit, quod nonnulli tali argumento usi sint, & constat de B. Dieterico, quod illud pro legitimo habuerit, docens, quod medium terminum aliquando inflectere liceat. Voluerunt nimirum loco majoris propositionis, quæ expressè proferenda erat, fundamentum tantum ejus memorare: quod videlicet, cum admittitur, dextram Dei esse ubique; (non autem certò loco comprehensam;) illicò sequi putarent; eum, qui ad dextram Dei sedet, hoc ipso esse ubique, ubi est dextra DEI. B. Keslerus tales Syllogismos vocavit Crypticos, qui quidem in se vitiosi sint, sed concludant virtute aliorum. De modernis autem Theologis non constat, quod aliquis illam argumentandi rationem, vel usurpaverit, vel probaverit: unde frustra per visum hujus Syllogismi, quod

per similem detegit, Braunius vim argumenti nostri eludere conatur. Sed minorem etiam impugnat, inficiatus, Christi humanam naturam sedere ad dextram Dei, sed hanc sessionem competere toti personæ, ut inde omnipræsentia carnis Christi probare nequeat. Verùm, ut taceam, quod Nostrates non dicant, naturam humanam sedere ad dextram DEI, sed Christum, quæ naturam humanam; illud sane falsissimum est, quod juxta Scripturam tota Christi personæ ad dextram Dei sedeat: hæc enim sessio denotat statum exaltationis: jam si personæ Christi tota collocata esset ad dextram, tunc divina quoque natura exaltata esset, quod ineptum esse, contra alium recentiorem Reformatum ostendit maxime Reverendus Dn. D. Veltzem/Patronus ac Præceptor perpetim deveniendus in Fontibus Theol. Universa Loc. de Mystero Incarnat. p. 254. & 259.

§. IIX. Nunc paucis etiam considerabimus argumenta à tribus Theologis Reformatis opposita. Braunius l. c. p. 527. XXXI. objicit, omnipræsentiam naturæ humane repugnare 1. sana rationi (1. quia omne corpus est finitum & limitatum, adeoque conscriptum. Quod autem habet fines, limites & circumscriptionem, illud non potest esse in infinitum extensum. (2. Christus non haberet verum corpus humanum; sed aliud aliquod, planè monstruosum. (3. daretur penetratio dimensionum, id est, corpus penetraret aliud corpus, adeoque duo corpora essent in eodem loco: id est, duo corpora essent unicum tantum, quod est manifesta contradictio. Ad quæ resp. omnipræsentiam non sanæ rationi, sed corruptæ tantum, & obsequium fidei detrectanti repugnare: in specie, quod 1. attinet, si tres voces, finitum, limitatum & circumscriptum ita accipiat, ut opponantur in infinitum extenso, tunc aërem verberat adversarius. Quis enim unquam ex Nostratibus dixit, Christi corpus esse infinitum aut in infinitum extensum? vid. supra Sect. II. §. 3. Neque ex eo, quod omnipræsentem statuimus humanam naturam infinitas colligi potest, prout alii faciunt ex Re-
for-

formatis; cū illam non derivemus ex infinitate, sed ex omnipotentia Christi ejusque libera voluntate. Humana Christi Natura est & manet finita; quō tamen non obstante, multis in locis præsens fisci potest, cujus rei impossibilitatem nondum probarunt Reformati. Circa 1. optariam, ut pluribus mentem tuam explicasset Auctor, unde merito ab ipso desideratur probatio consequentiæ, ut ostendat, quomodo verum corpus humanum destruat per præsentiā in pluribus locis, ita ut monstruosum fiat. Sane multi ex Pontificiis, alioqui unum cum Reformatis cornu hic inflantes, concedunt, per omnipotentiam DEI corpus aliquod pluribus in locis præsens esse posse, idque sine ulla monstruositate. conf. *Dannhauer. Hodof. p. 785.* Sed videtur Braunius hic iterum ad priorem hypothesin redire, & corpus Christi idē monstruosum futurum inferre; quod præter staturam aut quantitatem naturæ congruam extendi oporteat usque ad æqualitatem hujus universi in quantitate aut mensura. De 3. monemus, autorem, ut habeat, quod refutet, falsō supponere, ac si nos inclusionem localem statuamus, quasi corpus Christi in aliis corporibus localiter includeretur. Sed sicut hæc nunquam fuit Nostratum sententia, ita frustra inde penetratio dimensionum inferitur. Deinde hoc argumentum agit de modo omnipræsentiæ, quem nos ignorare spontē fatemur. Sed à negatione modi ad negationem rei ipsius non valet consequentia: alioqui etiam DEI omnipræsentiæ esset neganda.

§. IX. Objicit porro idem Autor: II. repugnat S. Scriptura (1 quia docet, Christum fuisse gestum in utero materno, & fasciis involutum, quod repugnat omnipræsentiæ. (2 dicit, eum post mortem fuisse in sepulcro. (3 in certis quibusdam locis tantum fuisse, & non alibi Job. II, 21, &c. (4 non amplius est in terrā, post ascensionem in celos. Nam si adhuc esset in terrā, ne Sacerdos quidem esse posset. Ebr. IX, 24, Matth. XXIV, 26. Col. I, 1, 2. 2. Cor. V, 6. 8. Act. III, 21.

Sed sicut ante vidimus, omnipræsentiam humanæ Christi naturæ non repugnare sanæ rationi, ita multò minus repugnat Scripturæ, nec id Autor probavit. Quod enim ad tres priores numeros attinet, illi non tangunt statum controversiæ, cum agant de statu exinanitionis, nos autem supra §. 2. præsentem controversiam tantùm ad statum exaltationis restrinxarimus. Nec ultima ratio aliquid probat. Christum post ascensionem non amplius in terra esse, secundùm quid verum est, dum non amplius visibiliter præsens est, quo non obstante, invisibiliter & modo supernaturali præsens esse potest. Locus *Ebr.* II, 4. contra scopum Apostoli huc trahitur. In cit. cap. ostendit Paulus eminentiam Pontificis Christi, præ Pontifice V. T. & sensus verborum hic est: Si Christus esset in terra, h. e. si adhuc ministraret in tabernaculo terreno, seu: si esset Sacerdos terrenus, ne Sacerdos quidem esset, talis scilicet, qui æterna bona nobis impetrare posset, adeoque nec esset excellentior præ Sacerdotibus V. T. Sed quomodo hæc faciunt ad negandam Christi omnipræsentiam? Locus ex *Matth.* XXIV, 26. agit tantùm de visibili præsentia. Verba *Col.* III, 1. 2. nobis potius patrocinantur, quàm adversantur, dum Christus ibi sedere dicitur ad dextram DEI. vid. §. 6. Ex 2. *Cor.* V, 6. & 8. id tantùm sequitur, nos hac in terra non ita esse cum Christo, ut statum beatitudinis completæ possideamus. Sed quid hoc ad præsens? Quod verò ad locum *Act.* III, 21, attinet, verba ejus sunt ambigua, & subjectum enunciationis rectius per relativum *ὅν* exprimi dicitur, quàm per vocem *ἑαυτὸν*, ob defectum articuli, ac sensus est, quod Christus occupaverit cælum; non quod cælum intra se concluderit Christum. Et si vel maximè hic esset sensus: Cœli receperunt Christum, quis inde legitimè concluderit: ergo ita includunt Christum & comprehendunt, ut extra cælum non possit esse præsens?

S. X. Jam ad *Heidanum* venimus. Is quidem seorsim hanc doctrinam non impugnat; sed dum in genere contra
secun-

secundum communicationis idiomatum genus disputat, simul aliqua profert, quæ ad præsens spectant. In antecessum autem monemus, videri hunc auctorem de industria rem intricare voluisse, dum p. 539. l. c. quæstionem ex mente Nostratum format de statu exaltationis & tamen deinceps impugnat omnipræsentiam in statu exinanitionis. *Quæstio ergo est, inquit, an humana Christi natura ex Græcia Unionis verè & re ipsa evaserit omnipotens, omnipræsens &c. ita, ut inde à primo Conceptionis momento Proprietates istas verè habuerit, saltem actu primo, licet non secundo, id est, licet eas in statu Exinanitionis non ita exercuerit, & usurpaverit, uti postea in statu Exaltationis factum est &c.* Nihilominus, sui quasi oblitus, statim ita argumentatur: *Si Caro Christi Omnipræsentia &c. in ipsa Unione, & primo Conceptionis momento verè particeps est facta: falsum erit, quod de Conceptione & gestatione ejusdem in utero Unius Virginis, deque Nativitate ex ipsa sola credimus. Tum enim non potuit ille Fœtus unico Mariæ utero contineri, utpote ubique præsens.* Resp. si vel maxime statueremus, Christum in statu exinanitionis omnipræsentem fuisse, hæc tamen contra nos nihil efficerent, cum illi, quod est ubique, non ubique statim actio aliqua tribui possit vel debeat. Nam e. g. Spiritus S. tanquam verus Deus est ubique; non tamen, quando naturam Christi humanam in utero Mariæ virginis formavit, eam in omnibus uteris formasse dici possit. Sic licet humana natura alibi etiam fuisset præsens, rectè tamen dici possit in utero Mariæ tantum concepta esse & gestata. Sed rectius remittimus Autorem ad statum controversiæ, quem si teneat argumentum non est contra nos. Pergit, *Heidanus: Dicunt illic alem & hyperphysicam esse carnis Omnipræsentiam, quæ non pugnet cum locali & physica ejusdem quantitate. Fuisse itaque Omnipræsentem actu primo, non secundo.* Ad quæ excipit: *1. hic Principium peti, & Contradictionem implicari, quatenus eodem tempore Uni & Eidem carni duplex*

plex, isque contrarius existendi modus eribitur localis & illocalis. 2 Duplex actus est simplice DEI Essentia, seu Proprietatibus essentialibus distinguitur 4 (num. 3, de industria omitto, quia tantum de simili agit) Quatenus omnibus Creaturis verè presens fuisse negatur; qui tamen eadem Omnipresens, quam deus ipse per naturam habet, omnipresens fuisse dicitur. Resp. 1: Distinctio inter presentiam illocalem seu hyperphysicam, & localem seu physicam ab illis adhibetur, qui omnipresens in statu exinanitionis admittunt: quorum sententiam licet nostram non faciamus, negamus tamen, eam contradictionem involvere: quamvis enim presentia physica & hyperphysica humanæ naturæ eodem tempore tribuatur, non tamen hoc fit eodem respectu, dum physicè presens fuisse dicitur per naturam, hyperphysicè autem per unionis gratiam. Num. 2. & 4. (quos merito conjungimus, quia posterior priorem explicat) facile eludimus. Quia enim non unam numero omnipresens utriusque naturæ esse asserimus, hinc duplex actus primus & secundus, in simplici Dei essentia nobis objici haut debet. Alia, quæ moneri poterant, volentes præterimus.

§. XI. Sed adhuc alias rationes Heidanus nobis opponit p. 539. III. Quomodo de loco in locum fuit progressus, alicubi dicitur non fuisse? Job. VI. & XI. Matth. XXIIII. Surrexit non est hic. Non enim potest una res simul habere duos contrarios Existendi Modos, nisi habeat duas contrarias essentias. Qualis enim Essentia, talis & ejus Existentia. Resp. Iterum non tangit autor statum controversiæ, dum de exinanitione loquitur. Quodsi verò posteriora verba ad statum exaltationis applicare quis voluerit, tunc concedimus quidem Heidani assertionem, sed sicut non statuimus contrarios existendi modos in Christo, ita nec duæ essentiæ contrariæ ex sententia nostra colligi possunt aut inferri. Visibilem & invisibilem, naturalem & spiritualementem, non tamen prorsus secundum idem, Christo omnipresens ad-

adscribimus in statu exaltationis, pendentem à libera Christi hominis voluntate, ejusque omnipotentia; non ex infinitate, quam secundum humanam naturam non habet: ex qua sententia nec duo contrarii existendi modi, multò minus contrariae essentiae elici possunt.

§. XII. Porro objicit *Heidanus* num. V. omnipresenciam pugnare cum Resurrectione & Ascensione in caelos. VI. cum Christi exaltatione: *Quomodo enim, inquit, Deus majorem illi Gloriam dare potuit, qui jam vi Hypostatica Unionis omnem Deitatis plenitudinem habuit. Qui omnia habet, illi nihil amplius conferri potest. Quod Meum est, non amplius potest fieri Meum.* VII. *Imaginarium futurum esse Christi redicium.* Resp. Omnia haec frustra dicuntur. Omnipresencia Christi hominis non pugnat cum resurrectione & ascensione, quia demum post utramque coepit. Nec pugnat cum Christi exaltatione, quod saltem ex hoc patet. In statu Exinanitionis Christus non exercuit actuale dominium in hoc universum, secundum humanam naturam, quod cum ipsi per sessionem ad dextram obtigerit, manifestum hinc est, Christo in statu exaltationis collatum aliquid fuisse, quod ante non habuit. Tandem nec pugnat cum reditu Christi ad judicium. Tunc enim Christus modo visibili & speciali redibit, qui particularis praesentiae modus universali ejus praesentiae nihil derogat.

§. XIII. Paucis adhuc consideranda sunt; quae *Petrus van Mastricht* nobis opposuit. Ille l. c. p. 107. ita scribit: *Quaeritur quartò, an ex hac unione, ubicunque existit ó λόγος, ibi etiam existat caro? Reformati negant, edò quod (1) Scriptum discretè neget Joh. XI, 15. 32. Luc. II, 12. 42. Marc. XVI, 6. Joh. XVI, 28. & XVII, 11. Ebr. IIX, 4. &c. (2) articuli fidei nostra multis modis reclamant. Sic enim (a) quoad humanam naturam, non esset nobis per omnia similis (b) non potuisset nasci, ac prodire ex utero materno. (c) non potuisset mori, per*

E

se-

separationem corporis ab anima. (d) non potuisset resur-
gere. (e) non posset reverti ad iudicium. Omnia enim
ista, restrictam ad unum locum, carnis Christi presentiam
presupponunt. Non addam (3) quod per adequatam i-
stam, carnis & dōy coexistentiam, caro DEUS fieret. Sed
hæc non multum negotii nobis facessent, cum maxi-
mam partem jam sint discussa. Minus verò candidè agit,
quando quæstionem ita format: an ex unione omnipræ-
sentia Christi secundum carnem fluat? & affirmativam.
Lutheranis promiscuè tribuit. Nam latere Autorem non
potest, quod Nostrates Saxonici & Hassiaci, aliq̄ue ple-
rique fundamentum omnipræsentia: adequatum non col-
locent in unione, sed simul & imprimis in exaltatione
Christi & sessione ad dextram DEI. Quod autem attinet
(1) ad loca Scripturæ, de ultimo (ut ordine retro gra-
do progrediar) Ebr. II. dictum jam in §. 9. Verba
apud Johā. XVII, II. nil juvant adversarium. Per mun-
dum enim non intelliguntur hæc inferiora seu terra, sed
miseria, status peruersus, vita hominum corrupta &
depravata. Id patet non tantum ex vers. 9. ubi Christus
dicit, se non orare pro mundo; sed etiam ex inten-
tione Salvatoris. Nam motivum hic affert, quo DEUM
promovere vult ad exaudiendas preces suas pro discipu-
lis suis. Ratio hæc est: Ego abeo, & non amplius
ero in mundo, ipsi autem sunt in mundo. Jam si in
mundo esse, hic idem esset, ac in hac terra presentem
esse seu existere, quomodo Christus hanc rationem, tan-
quam peculiarem, pro discipulis adducere posset, cum
hoc modo omnes homines sint in mundo. Aliter ergo
verba exponenda sunt, hoc scilicet modo: Ego, post
passionem & mortem, non amplius expositus ero homi-
num persecutionibus, eorumque malitiæ obnoxius; erunt
autem discipuli, mei in officio successores. Ideò eos
tuere, protege & conserva. Jam quæ consequentia:
Christus non amplius expositus est insidiis & persecutio-
nibus

nibus hostium E. non est omnipræsens? In cap. XVI. Joh. v. 28. Christus loquitur de præsentia visibili. Sed à negatione præsentia visibilis ad negationem præsentia in genere non valet consequentia. Reliqua dicta loquuntur de Christo exinanito, adeoque nobis non adversantur. Quod (2) ad articulos fidei attinet, negamus ullum ullo modo reclamare. Quando in probatione Autor dicit, Christum, si quæ humanam naturam omnipræsens esset, juxta eam nobis non esse similem per omnia, illa collectio plane indigna tali viro videtur. Similem in modum argumentari liceret: Si Christi humana natura sedet ad dextram Dei, nobis non per omnia similis est. Si Christus in statu exaltationis dominatur huic universo, & erit judex universalis; Ergo nobis non per omnia similis est. De nativitate, morte, resurrectione CHRISTI jam monitum est, quod partim ad statum Exinanitionis, partim ad statum Exaltationis inchoarum pertineant, unde contra nos inde nullum potest argumentum desumi. Sed & de reditu Christi ad judicium diximus §. 12. Quod tandem (3) addit, per adæquatam istam carnis & λόγος coexistentiam, carnem Deum fieri, id omni destituitur fundamento. Non enim omnipræsentiæ humanæ naturæ tribuimus ob infinitam ejus essentiam aut virtutem, quam formaliter habeat: hanc enim non asserimus; sed derivamus ex omnipotentia Christi ejusque libera voluntate, quæ duo naturam finitam in infinitam, seu carnem in DEUM, quomodo convertant, non sanè apparet. Illud quoque non silentiò prætereundum, quod dicit adversarios Lutheranos unionem personalem & omnipræsentiæ Christi fingere in gratiam oralis manducationis in Sacra Coena: hoc enim falsissimum esse iterum iterumque dicimus. Fundamentum præsentia Christi realis in Sacra Coena & oralis manducationis, Lutherani non ponunt in unionem personali, sed in verbis institutionis perspicuis & clarissimis. Quod fundamentum hæcenus immotum.

stat, stabitque semper contra omnes adversariorum insultus. Cæterum, ut hoc addam, animus erat plura, & prolixiori studio elaborata de hoc argumento dare, sed quoniam ob intercedens impedimentum brevitati studendum fuit, atque abitus ex hac Academia maturandus est, impræsentiarum hæc qualiacunque
sufficiant.

S. D. G.

153094
AB 153 094

Slc

VD77

redat
atorib
per ta
post
ygelic
a mo
rigid
iú m
obfun
oblig
Legen
bemu

D

11.

2. D. B. V.
DISPUTATIO THEOLOGICA
DE
**OMNIPRÆSEN-
TIA CHRISTI SE-
CUNDUM CARNEM**

QUÆ
SUB PRÆSIDIO
DN. JOH. GVILIELMI BAJERI
SS. THEOLOGICÆ DOCT. ET PROFESSORIS PUBL.
FACULTATIS THEOL. hoc tempore DECANI,

*Patroni observandi, Præceptoris omni ho-
noris cultu atatem devenerandi*

publicè ventilanda proponitur

AB AUCTORE RESP.

M. JOH. ABRAHAMO KROMAYERO
Ohrdruffio-Thuringo

d. Junii A. M DC LXXXI.

H. L. Q. C.

J E N Æ,

TTPIS GOLLNERIANIS.

